

**Ny
norsk
forskning**

FORSKJELLER I HJERNEN:

Denne illustrasjonen viser områder av den hvite substansen i hjernen der man kan se skader hos pasienter med lett kognitiv svikt når man sammenligner med friske personer. Hvit substans er nerveforbindelsen mellom celleområdene i hjernen, og skader her vil blant annet påvirke hukommelsen.

Grafikk: Inge Amlien

Tidlige tegn avslører alzheimer-risiko

Norske forskere har identifisert en gruppe som er mer utsatt for å utvikle alzheimer. Sjekk hva som påvirker risikoen.

HELSE

Tekst: **Hilde Marie Tvedten**
hmt@dagbladet.no

I en studie som nylig ble publisert i tidsskriftet *Radiology*, har forskerne kombinert to metoder for å kartlegge hvilke eldre som ser ut til å ha høyest risiko for å utvikle alzheimer.

Forskerne tar for seg skader i den såkalte hvite substansen i hjernen. I tillegg har de sett på en annen såkalt biomarkør for alzheimer; tau-protein. Nivået av tau sier noe om den pågående degenerasjonen i hjernen.

Tidlig identifisering viktig

En gruppe som allerede hadde tegn på dårligere kognitiv funksjon, som setter dem i faresonen for alzheimer, og en gruppe friske personer, ble fulgt i snitt to og et halvt år.

– Bare pasientene med forhø-

FORSKER PÅ HJERNEN:

Professor Anders Fjell (t.v.) og stipendiat Inge Amlien.

ede verdier av tau ved første undersøkelse, utviklet også skader i hvit substans. Det er altså en undergruppe av pasienter som har dårligere prognose enn andre, sier Anders Fjell, professor ved Forskningsgruppe for livsløpsendringer i hjerne og kognisjon ved Universitetet i Oslo og en av forskerne bak studien.

Selv om det i dag ikke finnes spesielt gode medisiner mot alzheimer, er det viktig å utvikle metoder for å finne dem som har forhøyet risiko, mener han.

– Det er enighet om at når du nærmer deg diagnosen alzheimer, er det for seint å sette i gang tiltak for å reparere skader. Derfor er det avgjørende å identifisere pasienter veldig tidlig. Dette vil være viktig for utprøving av legemidler, så vi tester dem på de riktige

gruppene. Det er også viktig å informere pasienter og pårørende tidlig om prognosen, sier Fjell.

Tror på MR-skanning

Hvit substans, som måles ved MR-skanning, er nerveforbindelsen mellom celleområdene i hjernen.

– Skader på hvit substans vil føre til at de forskjellige hjerneområdene ikke snakker sammen. Det vil påvirke blant annet hukommelsen, der mange hjernedeler er involvert, forklarer Fjell.

I en annen ny studie, publisert i tidsskriftet *Human Brain Mapping*, undersøker forskergruppen hvordan MR kan brukes til å undersøke hvit substans på en annen måte. Der viser de at en dårlig kontrast mellom den hvite og grå substansen i hjernen gir større risiko for alzheimer.

– MR er en billig og enkel undersøkelse som er lite ubehagelig for pasienten. Det brukes i mindre grad i dag i utredning av alzhei-

mer, men det er det vi vil komme, sier Fjell.

Tormod Fladby, professor ved Ahus, leder prosjektet som utvikler metoder for tidlig diagnostikk av tilstander som kan gi demens.

Forstår mekanismene

– Dette er en lovende, men tidkrevende måte å angripe dette på. Det gir oss muligheten til å forstå de tidlige sykdomsmekanismene på en ny måte. Separat er denne typen undersøkelser gjort tidligere, men det er første gangen vi sammenholder disse ulike teknikkene i en slik oppfølging, sier Fladby.

Hvor stor forskjell i risiko markørene uttrykker, kommer an på hvilke grupper man sammenlikner med, påpeker han.

– De som har begynnende kognitiv svikt og har disse risikofaktorene, vil ha 15–20 prosent risiko for å utvikle demens per år, sier Fladby.

” Det gir oss muligheten til å forstå de tidlige sykdomsmekanismene på en ny måte.

Tormod Fladby, professor ved Ahus

FAKTA

Mild kognitiv svikt og symptomer

- Alzheimers sykdom er den vanligste demenssykdommen.
- De første symptomene er vanligvis hukommessvikt og problemer med å finne ord.
- Mild kognitiv svikt er et mellomstadium mellom normal kognisjon og demens. Det er vanlig at hjernens funksjon reduseres med alderen, men ved mild kognitiv svikt er dette litt mer uttalt enn forventet ved aldring. Diagnosen settes når pasienten har opplevd et hukommelsesproblem, som er bekreftet av pårørende og ved nevropsykologisk testing.
- Forskergruppen ved Universitetet i Oslo og Ahus jobber med nye metoder for å identifisere Alzheimer-risiko blant annet hos personer med mild kognitiv svikt. Stipendiat Inge Amlien står bak studien i tidsskriftet *Radiology*, stipendiat Håkon Grydeland har skrevet studien i *Human Brain Mapping*.

Kilde: Nasjonalforeningen for folkehelse, *Legehåndboka*